

Inhoud	
	Intro
pg. 1	voorstelling vakken - cluster - teams
pg. 2	inhoud - afkortingen - leerkrachtenteams - graadcoördinator
	Onderwijsdoelen MAVO
pg. 3	vakfiche
pg. 4-6	teamfiche
pg. 7-18	eindtermen

Afkortingen	
SC	sleutelcompetentie
BS	bouwsteen
ET	eindterm te bereiken op populatieniveau
BG	basisgeletterdheid minimaal te bereiken door iedere leerling
UD	uitbreidingsdoel
X	resultaatverbintenis
*	maakt integraal deel uit van het vak = verplicht
°	attitudinaal = inspanningsverplichting - eindterm (A°) / dimensie (°)

Leerkrachtenteams	
STEM cluster	leerkrachten Wiskunde - Natuurwetenschappen - Techniek
transversaal team	leerkrachten Nederlands - Wiskunde - Natuurwetenschappen - Techniek - Economie - Aardrijkskunde - Geschiedenis - Frans/Engels
team eerste graad	leerkrachten Nederlands - Wiskunde - Natuurwetenschappen - Techniek - ICT & media - Economie - Aardrijkskunde - Geschiedenis - Frans/Engels - LO - PO - MO

Graadcoördinator
De taken van de graadcoördinator kunnen worden uitgevoerd door: een coördinator, een adjunct-directeur, een technisch adviseur, een technisch adviseur-coördinator of een directeur.

vakgebonden eindtermen - Geschiedenis B

Onderwijsdoel	Evaluatie	Nummer	Type	Nederlands	Wiskunde	Natuurwetenschappen	Techniek	ICT & media	Economie	Aardrijkskunde	Geschiedenis	Frans / Engels	Lichamelijke opvoeding	Plastische opvoeding	Muzikale opvoeding

B	SC - 9. Competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn SC - 10. Competenties inzake duurzaamheid															
	BS - Personen, plaatsen, patronen en processen situeren op verschillende ruimtelijke schaalniveaus en tijdschalen															
	eindtermen	Aardrijkskunde	leerkracht AV Aardrijkskunde	9.1	X*											vak-gebonden
	BS - Plaatsbegrip hanteren om lokale, nationale en internationale gebeurtenissen in een geografisch kader te plaatsen															
	eindtermen	Aardrijkskunde	leerkracht AV Aardrijkskunde	9.2	X*											vak-gebonden
				9.3	X*											
	BS - Ruimtelijke patronen en processen aan het aardoppervlak verklaren als het resultaat van interacties tussen natuurlijke processen onderling, tussen menselijke processen onderling en tussen natuurlijke en menselijke processen															
	eindtermen	Aardrijkskunde	leerkracht AV Aardrijkskunde	9.4	X*											vak-gebonden
				9.5 (SC 10)	X*											
	BS - Geografische methoden en technieken aanwenden om ruimtelijke patronen en processen te onderzoeken															
eindtermen	Aardrijkskunde	leerkracht AV Aardrijkskunde	9.6	X*											vak-gebonden	
			9.7	X*												

vakgebonden eindtermen - Geschiedenis B

Onderwijsdoel	Evaluatie	Nummer	Type	Nederlands	Wiskunde	Natuurwetenschappen	Techniek	ICT & media	Economie	Aardrijkskunde	Geschiedenis	Frans / Engels	Lichamelijke opvoeding	Plastische opvoeding	Muzikale opvoeding

SC - 8. Competenties met betrekking tot historisch bewustzijn
BS - Historische fenomenen situeren in een historisch referentiekader

eindtermen	Geschiedenis	leerkracht AV Geschiedenis	8.1	X*		vak-gebonden	
			8.2	X*			

BS - Kritisch reflecteren met en over historische bronnen

eindtermen	Geschiedenis	leerkracht AV Geschiedenis	8.3	X*		vak-gebonden	
------------	--------------	----------------------------	-----	----	--	--------------	--

BS - Tot beargumenteerde historische beeldvorming komen vanuit verschillende perspectieven

eindtermen	Geschiedenis	leerkracht AV Geschiedenis	8.4	X*		vak-gebonden	
------------	--------------	----------------------------	-----	----	--	--------------	--

BS - Over de complexe relatie tussen verleden, heden en toekomst reflecteren en deze duiden

eindtermen	Geschiedenis	leerkracht AV Geschiedenis	8.5	X*		vak-gebonden	
			8.6	X*			

SC - 7. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven | SC - 12. Juridische competenties
BS - Democratische besluitvorming op lokaal, nationaal en internationaal niveau duiden.

eindtermen	Geschiedenis	leerkracht AV Geschiedenis	7.15	X*		vak-gebonden	
------------	--------------	----------------------------	------	----	--	--------------	--

BS - Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtsstaat

eindtermen	Geschiedenis	leerkracht AV Geschiedenis	7.16 (SC 12)	A°		vak-gebonden	
			7.17 (SC 12)	X*			
			7.18 (SC 12)	X*			

vakgebonden eindtermen - Geschiedenis B

Onderwijsdoel	Evaluatie	Nummer	Type	Nederlands	Wiskunde	Natuurwetenschappen	Techniek	ICT & media	Economie	Aardrijkskunde	Geschiedenis	Frans / Engels	Lichamelijke opvoeding	Plastische opvoeding	Muzikale opvoeding
---------------	-----------	--------	------	------------	----------	---------------------	----------	-------------	----------	----------------	--------------	----------------	------------------------	----------------------	--------------------

A & B	SC - 7. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven															
	BS - De dynamiek en de gelaagdheid van (eigen) identiteiten duiden															
	eindtermen	transversaal	team eerste graad olv graadcoördinator	7.1	X*											
	BS - Omgaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken															
	eindtermen	transversaal	team eerste graad olv graadcoördinator	7.4	X*											
				7.6	X*	vak-gebonden										
	BS - Actief participeren aan de samenleving, rekening houdend met de rechten en plichten van iedereen binnen de rechtsstaat															
	eindtermen	transversaal	team eerste graad olv graadcoördinator	7.9	X*											
	BS - De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen															
	eindtermen	transversaal	team eerste graad olv graadcoördinator	7.12 (SC 10)	X*											
7.13 (SC 10)				X*	vak-gebonden	vak-gebonden	vak-gebonden									
7.14				X*												

(*) De eindtermen worden aangereikt door de leerkracht via de brede basiszorg. De realisatie van de eindtermen wordt geëvalueerd op niveau van elke leerling.

A & B	SC- 16. Cultureel bewustzijn en culturele expressie															
	BS - Uitingen van kunst en cultuur duiden in relatie tot de maatschappelijke, historische en geografische context waarin ze zich manifesteren															
	eindtermen	transversaal	team eerste graad olv graadcoördinator	16.4	X*											

vakgebonden eindtermen - Aardrijkskunde

9. Competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn

9.1	ET-Aardrijkskunde-1	
	De leerlingen lokaliseren personen en plaatsen op een globe en op relevante kaarten.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Personen, plaatsen, patronen en processen situeren op verschillende ruimtelijke schaalniveaus en tijdschalen.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Globe en wereldkaart: evenaar/nulmeridiaan, halfronden, polen, oceanen en werelddelen - Andere relevante kaarten zoals wegenkaart, stratenplan en plattegrond * Conceptuele kennis - Globe en wereldkaart: evenaar/nulmeridiaan, halfronden, polen, oceanen en werelddelen - Andere relevante kaarten zoals wegenkaart, stratenplan en plattegrond * Procedurele kennis - Principes van lokalisatie op globe en wereldkaart: evenaar/nulmeridiaan, halfronden, polen, oceanen en werelddelen - Principes van lokalisatie op andere relevante kaarten zoals wegenkaart, stratenplan en plattegrond <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen</p>
9.2	ET-Aardrijkskunde-2	
	De leerlingen onderscheiden verschillende landschapselementen in een landschap.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Plaatsbegrip hanteren om lokale, nationale en internationale gebeurtenissen in een geografisch kader te plaatsen.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Natuurlijke en menselijke landschapselementen: zoals bos, gras, struiken, rivieren, beken, energieinfrastructuur, transportinfrastructuur, hoogbouw en laagbouw * Conceptuele kennis - Natuurlijke en menselijke landschapselementen, zoals elementen van vegetatie, waterwegen, infrastructuur en bebouwing <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * Relevant voor eigen leefwereld en, afhankelijk van de actualiteit, op relevante ruimtelijke schaalniveaus: van lokaal over regionaal tot mondiaal * Wordt gerealiseerd met behulp van aangereikte bronnen <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p>

vakgebonden eindtermen - Aardrijkskunde

9.3	<p>ET-Aardrijkskunde-3 De leerlingen onderzoeken eenvoudige relaties in een landschap.</p> <p>Bouwsteen</p> <p>Plaatsbegrip hanteren om lokale, nationale en internationale gebeurtenissen in een geografisch kader te plaatsen.</p>	<p>Kennis en dimensies</p> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Eenvoudige ruimtelijke relaties zoals tussen bewoningsvormen en klimaat, reliëfvormen en toerisme, reliëfvormen en landbouw, landbouw en klimaat * Procedurele kennis: - Gebruik van geografische onderzoekstechnieken (selectie van relevante technieken uit eindterm 9.7) <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * Relevant voor eigen leefwereld en, afhankelijk van de actualiteit, op relevante ruimtelijke schaalniveaus: van lokaal over regionaal tot mondiaal <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p>
9.4	<p>ET-Aardrijkskunde-4 De leerlingen illustreren dat landschappen veranderen onder invloed van natuurlijke oorzaken en menselijke ingrepen.</p> <p>Bouwsteen</p> <p>Ruimtelijke patronen en processen aan het aardoppervlak verklaren als het resultaat van interacties tussen natuurlijke processen onderling, tussen menselijke processen onderling en tussen natuurlijke en menselijke processen.</p>	<p>Kennis en dimensies</p> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Natuurlijke oorzaken: zoals aardbevingen, vulkanen, weersfenomenen - Menselijke ingrepen: zoals energieinfrastructuur, transportinfrastructuur, hoogbouw, laagbouw, landbouw, toerisme en ontginning * Conceptuele kennis - Natuurlijke oorzaken: zoals aardbevingen, vulkanen, weersfenomenen - Menselijke ingrepen: zoals infrastructuur, bebouwing en landgebruik <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * Relevant voor eigen leefwereld en, afhankelijk van de actualiteit, op relevante ruimtelijke schaalniveaus: van lokaal over regionaal tot mondiaal * Wordt gerealiseerd met behulp van aangereikte bronnen <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p>

vakgebonden eindtermen - Aardrijkskunde

9.5	ET-Aardrijkskunde-5 De leerlingen herkennen voorbeelden van de impact van klimaatveranderingen.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Ruimtelijke patronen en processen aan het aardoppervlak verklaren als het resultaat van interacties tussen natuurlijke processen onderling, tussen menselijke processen onderling en tussen natuurlijke en menselijke processen.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Voorbeelden van de impact van klimaatverandering zoals migratie, verandering in het landschap, verandering van biodiversiteit, stijging van de zeespiegel * Conceptuele kennis - Impact van klimaatverandering zoals migratie, verandering in het landschap, verandering van biodiversiteit, stijging van de zeespiegel <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * Relevant voor eigen leefwereld en, afhankelijk van de actualiteit, op relevante ruimtelijke schaalniveaus: van lokaal over regionaal tot mondiaal * Wordt gerealiseerd met behulp van aangereikte bronnen <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p>
9.6	ET-Aardrijkskunde-6 De leerlingen lokaliseren zichzelf en plaatsen met behulp van lokalisatie- en oriëntatietechnieken.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Geografische methoden en technieken aanwenden om ruimtelijke patronen en processen te onderzoeken.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Procedurele kennis - Gebruik van lokalisatie- en oriëntatietechnieken: <ul style="list-style-type: none"> > Kaart: schaal, legende en oriëntatie > Windrichtingen en kompas > Satellietnavigatiesystemen > Wegwijzers, pictogrammen en informatieborden <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen</p>
9.7	ET-Aardrijkskunde-7 De leerlingen gebruiken terreintechnieken en geografische hulpbronnen om het landschap te observeren.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Geografische methoden en technieken aanwenden om ruimtelijke patronen en processen te onderzoeken.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Procedurele kennis - Gebruik van terreintechnieken: lokalisatie, oriëntatie, observatie en andere zoals boringen, korrelgrootte bepaling - Gebruik van geografische hulpbronnen zoals digitale en niet-digitale kaarten, atlas, satellietbeelden, luchtfoto's <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen</p>

8. Competenties met betrekking tot historisch bewustzijn

8.1	<p>ET-Geschiedenis-1 De leerlingen situeren historische elementen uit hun leefwereld en kenmerkende historische fenomenen in tijd en ruimte op een gegeven tijdlijn en op een relevante kaart.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 448 687 472">Bouwsteen</th> <th data-bbox="687 448 2170 472">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 472 687 826"> Historische fenomenen situeren in een historisch referentiekader. </td> <td data-bbox="687 472 2170 826"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Tijdlijn, kaart, tijdstip, datum, tijdsduur, vroeger, nu, later, dag, week, maand, jaar, generatie en eeuw * Conceptuele kennis - Tijdlijn, kaart, tijdstip, datum, tijdsduur, vroeger, nu, later, dag, week, maand, jaar, generatie en eeuw - Historische fenomenen zoals personen, plaatsen, gebeurtenissen <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * De gegeven tijdlijn omvat de zeven periodes van het courante westerse historische referentiekader (prehistorie - oude nabije oosten - klassieke oudheid - middeleeuwen - vroegmoderne tijd - moderne tijd - hedendaagse tijd) en een aantal kenmerken van die periodes <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Historische fenomenen situeren in een historisch referentiekader.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Tijdlijn, kaart, tijdstip, datum, tijdsduur, vroeger, nu, later, dag, week, maand, jaar, generatie en eeuw * Conceptuele kennis - Tijdlijn, kaart, tijdstip, datum, tijdsduur, vroeger, nu, later, dag, week, maand, jaar, generatie en eeuw - Historische fenomenen zoals personen, plaatsen, gebeurtenissen <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * De gegeven tijdlijn omvat de zeven periodes van het courante westerse historische referentiekader (prehistorie - oude nabije oosten - klassieke oudheid - middeleeuwen - vroegmoderne tijd - moderne tijd - hedendaagse tijd) en een aantal kenmerken van die periodes <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies				
Historische fenomenen situeren in een historisch referentiekader.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Tijdlijn, kaart, tijdstip, datum, tijdsduur, vroeger, nu, later, dag, week, maand, jaar, generatie en eeuw * Conceptuele kennis - Tijdlijn, kaart, tijdstip, datum, tijdsduur, vroeger, nu, later, dag, week, maand, jaar, generatie en eeuw - Historische fenomenen zoals personen, plaatsen, gebeurtenissen <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * De gegeven tijdlijn omvat de zeven periodes van het courante westerse historische referentiekader (prehistorie - oude nabije oosten - klassieke oudheid - middeleeuwen - vroegmoderne tijd - moderne tijd - hedendaagse tijd) en een aantal kenmerken van die periodes <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p>				
8.2	<p>ET-Geschiedenis-2 De leerlingen herkennen voor elke historische periode van het courante westerse historische referentiekader enkele gegeven kenmerken.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 914 687 938">Bouwsteen</th> <th data-bbox="687 914 2170 938">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 938 687 1212"> Historische fenomenen situeren in een historisch referentiekader. </td> <td data-bbox="687 938 2170 1212"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Bestuur, oorlog en vrede, economische activiteit, organisatie van het samenleven, mens- en wereldbeeld, kunst en cultuur <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * De gegeven tijdlijn omvat de zeven periodes van het courante westerse historische referentiekader (prehistorie - oude nabije oosten - klassieke oudheid - middeleeuwen - vroegmoderne tijd - moderne tijd - hedendaagse tijd) <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau onthouden</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Historische fenomenen situeren in een historisch referentiekader.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Bestuur, oorlog en vrede, economische activiteit, organisatie van het samenleven, mens- en wereldbeeld, kunst en cultuur <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * De gegeven tijdlijn omvat de zeven periodes van het courante westerse historische referentiekader (prehistorie - oude nabije oosten - klassieke oudheid - middeleeuwen - vroegmoderne tijd - moderne tijd - hedendaagse tijd) <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau onthouden</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies				
Historische fenomenen situeren in een historisch referentiekader.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Bestuur, oorlog en vrede, economische activiteit, organisatie van het samenleven, mens- en wereldbeeld, kunst en cultuur <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * De gegeven tijdlijn omvat de zeven periodes van het courante westerse historische referentiekader (prehistorie - oude nabije oosten - klassieke oudheid - middeleeuwen - vroegmoderne tijd - moderne tijd - hedendaagse tijd) <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau onthouden</p>				

vakgebonden eindtermen - Geschiedenis

8.3	ET-Geschiedenis-3 De leerlingen vergelijken aangereikte bronnen over eenzelfde historisch fenomeen, rekening houdend met de context van de maker(s).	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Kritisch reflecteren met en over historische bronnen.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Context van de maker(s) en het doelpubliek - Geschreven, mondelinge, (audio-)visuele en materiële bronnen Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen
8.4	ET-Geschiedenis-4 De leerlingen illustreren de beeldvorming van historische elementen uit hun leefwereld en van historische fenomenen.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Tot beargumenteerde historische beeldvorming komen vanuit verschillende perspectieven.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Context, (on)bedoeld handelen, meerdere perspectieven en de mogelijke gevolgen ervan - Historische fenomenen zoals personen, plaatsen, gebeurtenissen - Een selectie uit de hoger beschreven kenmerken: bestuur, oorlog en vrede, economische activiteit, organisatie van het samenleven, mens- en wereldbeeld, kunst en cultuur Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen
8.5	ET-Geschiedenis-5 De leerlingen vergelijken het heden met het verleden voor historische elementen uit hun leefwereld en voor historische fenomenen.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Over de complexe relatie tussen verleden, heden en toekomst reflecteren en deze duiden.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Gelijkenis en verschil, verandering, historische context - Historische fenomenen zoals personen, plaatsen, gebeurtenissen - Een selectie uit de hoger beschreven kenmerken: bestuur, oorlog en vrede, economische activiteit, organisatie van het samenleven, mens- en wereldbeeld, kunst en cultuur Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen

vakgebonden eindtermen - Geschiedenis

8.6	<p>ET-Geschiedenis-6 De leerlingen lichten toe hoe mythevorming van historische fenomenen de historische beeldvorming vervormt.</p> <p>Bouwsteen</p> <p>Over de complexe relatie tussen verleden, heden en toekomst reflecteren en deze duiden.</p>	<p>Kennis en dimensies</p> <p>Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Onderscheid geschiedenis-mythevorming - Historische fenomenen zoals personen, plaatsen, gebeurtenissen - Een selectie uit de hoger beschreven kenmerken: bestuur, oorlog en vrede, economische activiteit, organisatie van het samenleven, mens- en wereldbeeld, kunst en cultuur</p> <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p>
-----	--	---

7. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven

7.15	ET-Geschiedenis-7 De leerlingen lichten participatieve en democratische besluitvorming toe voor zover deze relevant is voor hun eigen leefwereld.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Democratische besluitvorming op lokaal, nationaal en internationaal niveau duiden.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Bestuursniveaus: gemeente, provincie, gemeenschappen en gewesten met inbegrip van de Vlaamse, België en Europese Unie * Conceptuele kennis - Verband tussen verkiezingen, vertegenwoordiging en bestuur - Democratische besluitvorming <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * Relevant voor eigen leefwereld zoals, afhankelijk van de actualiteit, op niveau van gemeente, gewest, land, Europa, wereld <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p>
7.16	ET-Geschiedenis-8 De leerlingen komen op voor de eerbiediging van de rechten van de mens en het kind en voor sociale rechtvaardigheid, voor zover het relevant is voor hun eigen leefwereld.° (attitudinaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtsstaat.	
7.17	ET-Geschiedenis-9 De leerlingen lichten het belang van mensen- en kinderrechten toe.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtsstaat.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Mensenrechten - Kinderrechten - Sociale rechtvaardigheid - Schendingen van mensen- en kinderrechten zoals kinderen in armoede, kindsoldaten, kinderarbeid - Relevante organisaties en instellingen zoals kinderrechtencommissariaat, mensenrechtenorganisaties <p>Met inbegrip van context</p> <ul style="list-style-type: none"> * Referentiekaders "Universele Verklaring van de Rechten van de Mens" en "Kinderrechtenverdrag" <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p> <p>Affectieve dimensie°: Voorkeur tonen voor en belang hechten aan waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën...</p>

vakgebonden eindtermen - Burgerschap

7.18	ET-Geschiedenis-10 De leerlingen onderscheiden het samenleven in een democratie van het samenleven onder andere regimes. Ze appreciëren het samenleven in een democratie en de principes waarop ze in Vlaanderen gebaseerd is° (attitudinaal).	
	Bouwsteen Democratische principes en democratische cultuur kaders binnen de moderne rechtsstaat.	Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Democratie * Conceptuele kennis - Democratie - Rechten en plichten - Vrijheid en gelijkheid - Onderscheid tussen democratie en autoritaire regimes Met inbegrip van context * Referentiekader "Competences for democratic culture" - Raad van Europa Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen

7. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven

7.1	ET-Burgerschap-1 De leerlingen lichten de gelaagdheid en de dynamiek van identiteiten en de mogelijke gevolgen ervan voor relaties met anderen toe. (transversaal)			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bouwsteen</th> <th>Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>De dynamiek en de gelaagdheid van (eigen) identiteiten duiden.</td> <td> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Erkende symbolen van de Vlaamse gemeenschap, België en de Europese Unie * Conceptuele kennis - Gelaagdheid van identiteiten, met aandacht voor verschillende aspecten van identiteiten zoals gender, sociale, culturele, economische, deelstatelijke, nationale en internationale aspecten - Dynamiek van identiteiten doorheen ruimte en tijd, met aandacht voor de eigen achtergrond en de persoonlijke beleving van tijd en ruimte - Relationeel karakter van identiteiten * Metacognitieve kennis - Zelfkennis over aspecten van de eigen identiteiten <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie^o: Voorkeur tonen voor en belang hechten aan waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	De dynamiek en de gelaagdheid van (eigen) identiteiten duiden.
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
De dynamiek en de gelaagdheid van (eigen) identiteiten duiden.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Erkende symbolen van de Vlaamse gemeenschap, België en de Europese Unie * Conceptuele kennis - Gelaagdheid van identiteiten, met aandacht voor verschillende aspecten van identiteiten zoals gender, sociale, culturele, economische, deelstatelijke, nationale en internationale aspecten - Dynamiek van identiteiten doorheen ruimte en tijd, met aandacht voor de eigen achtergrond en de persoonlijke beleving van tijd en ruimte - Relationeel karakter van identiteiten * Metacognitieve kennis - Zelfkennis over aspecten van de eigen identiteiten <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie^o: Voorkeur tonen voor en belang hechten aan waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...</p>			
7.4	ET-Burgerschap-4 De leerlingen lichten de mechanismen van vooroordelen, stereotypering, machtsmisbruik en groepsdruk toe. (transversaal)			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bouwsteen</th> <th>Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Omggaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.</td> <td> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Vooroordelen, stereotypering, machtsmisbruik en groepsdruk <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie^o: Voorkeur tonen voor en belang hechten aan waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Omggaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
Omggaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Vooroordelen, stereotypering, machtsmisbruik en groepsdruk <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie^o: Voorkeur tonen voor en belang hechten aan waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...</p>			
7.6	ET-Burgerschap-6 De leerlingen onderscheiden zowel onverdraagzaamheid als discriminatie in de samenleving. (transversaal)			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bouwsteen</th> <th>Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Omggaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.</td> <td> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Onverdraagzaamheid en discriminatie <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie^o: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Omggaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
Omggaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Onverdraagzaamheid en discriminatie <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie^o: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...</p>			

transversale eindtermen - Burgerschap

7.9	ET-Burgerschap-9 De leerlingen illustreren het belang van individuele en gezamenlijke acties en engagement voor de samenleving. (transversaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Actief participeren aan de samenleving, rekening houdend met de rechten en plichten van iedereen binnen de rechtsstaat.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Individuele en gezamenlijke acties en engagement voor de samenleving op lokaal en globaal niveau <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p> <p>Affectieve dimensie^o: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...</p>
7.10	ET-Burgerschap-10 De leerlingen onderscheiden inspraak, participatie en besluitvorming in schoolse situaties, rekening houdend met de rechten en plichten van iedereen. (transversaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Actief participeren aan de samenleving, rekening houdend met de rechten en plichten van iedereen binnen de rechtsstaat.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Inspraak, participatie en besluitvorming in de schoolomgeving - Rechten en plichten in de schoolomgeving - Manieren om te participeren in de schoolomgeving <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p> <p>Affectieve dimensie^o: Voorkeur tonen voor en belang hechten aan waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...</p>
7.12	ET-Burgerschap-12 De leerlingen lichten de complexiteit en verwevenheid van duurzaamheidskwesties toe. (transversaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Duurzame ontwikkeling op het vlak van consumptie, energie, mobiliteit - Oorzaak-gevolg relaties - Onderscheid geheel-onderdeel binnen systemen - Verschillende perspectieven (3 P's: planet, profit, people) op duurzaamheidskwesties <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen</p> <p>Affectieve dimensie^o: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...</p>

transversale eindtermen - Burgerschap

7.13	ET-Burgerschap-13 De leerlingen verklaren de impact van globale uitdagingen van duurzame ontwikkeling op het lokale niveau. (transversaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Duurzame ontwikkeling - Oorzaak-gevolg relaties - Onderscheid geheel - onderdeel binnen systemen - Verschillende perspectieven (3 P's: planet, profit, people) op duurzaamheidskwesties * Metacognitieve kennis - Kritische reflectie over duurzaamheidskwesties Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie ^o : Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...
7.14	ET-Burgerschap-14 De leerlingen illustreren wederzijdse beïnvloeding tussen maatschappelijke domeinen. (transversaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Interactie tussen maatschappelijke domeinen (politiek, sociaal, economisch en cultureel) Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie ^o : Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...

16. Cultureel bewustzijn en culturele expressie

16.4	ET-Cultuur-4 De leerlingen brengen kunst- en cultuuruitingen in verband met de context waarin deze voorkomen. (transversaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Uitingen van kunst en cultuur duiden in relatie tot de maatschappelijke, historische en geografische context waarin ze zich manifesteren.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Context waarin kunst- en cultuuruitingen voorkomen: tijd, ruimte en maatschappelijke context Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren